

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ВІННИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Циклова комісія загальноосвітніх, суспільно-гуманітарних та інформаційних
дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчально-виховної

роботи ВСП ВФКЕП ЗУНУ

Лілія ЗАБРОДІНА

«31» серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ**

Галузь знань: 08 Право

спеціальність: 081 Право

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Освітня програма – освітньо-професійна програма «Право»

Освітня кваліфікація: фаховий молодший бакалавр з права

Форма навчання	Курс	Семестри	Лекції	Практичні (семінарські)	ІРС	СРС	Разом	Залік
денна	III	V	30	30	4	56	120	Залік, V

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорони праці» для студентів спеціальності 081 «Право», освітня програма – освітньо-професійна програма «Право».

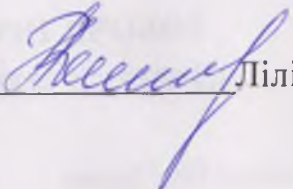
Розробник: Анжела ДМИТРУК, викладач циклової комісії загальноосвітніх, суспільно-гуманітарних та інформаційних дисциплін ВСП ВФКЕП ЗУНУ

Затверджено на засіданні циклової комісії загальноосвітніх, суспільно-гуманітарних та інформаційних дисциплін протокол № 1 від 31. 08. 2022 року

Голова циклової комісії Юлія СОРОКА

Схвалено методичною радою ВСП ВФКЕП ЗУНУ

Протокол № 1 від 31. 08. 2022 року

Голова методичної ради ВСП ВФКЕП ЗУНУ Лілія ЗАБРОДІНА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова дисципліна
Змістових модулів: 2 (5-й семестр)	Спеціальність: 051 Економіка	Рік підготовки
		3 - й
Загальна кількість годин – 120год.		Семестр
		5 - й
Тижневих годин денна форми навчання- 4 год., з них аудиторних-4 год.	Освітньо-професійний ступень: фаховий молодший бакалавр	Лекції 30 год.
		Практичні, семінарські 30 год.
		Самостійна робота 56 год.
		Індивідуальні завдання 4 год.
		Вид контролю Залік, 5-ий семестр

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ»

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенції, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику і полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності та охорони праці» майбутні бакалаври (молодші спеціалісти) повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу об'єктів господарювання в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

загальних : Здатність використовувати знання про

- культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;

- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності; володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.

фахових загальних:

- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення

техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;

- обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності);

- ефективне виконання функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі;

- проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;

- обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності); ефективне виконання функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі; проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві; проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності; здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці; методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);

спеціальних фахових:

- обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій за надзвичайних ситуацій;

- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів;

- проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;

- здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;

- методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні етапи та принципи формування безпечної життєдіяльності людини;

- характеристики, класифікацію та нормування зовнішніх та внутрішніх негативних факторів, що негативно впливають на здоров'я людини;

- вплив психофізіологічних особливостей людини на формування її безпеки;

- небезпеки, які можуть виникнути вдома, на вулиці, у докiллi, в освітньому закладі та їх можливі наслідки;

- правила безпеки, шляхи захисту себе та свого оточення при виникненні різноманітних надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціально-

політичного та воєнного характеру;

- можливості запобігання, реагування на небезпеки різного походження та їх наслідки;

- законодавчі акти та нормативні документи з питань безпеки життєдіяльності людини та убезпечення безпеки в Україні;

- основи само- та взаємодопомоги у невідкладних станах, небезпечних ситуаціях, тощо;

- сутність культури безпечної життєдіяльності, етапи її формування та основні життєві цінності;

- основні поняття охорони праці.

- Основні законодавчі акти про охорону праці; Міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці.

- Управління охороною праці, органи державного нагляду, громадський контроль із охорони праці.

- Основи фізіології та гігієни праці. Відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я.

- Навчання з питань охорони праці при прийнятті на роботу та в період роботи.

- Відповідальність за невиконання вимог з охорони праці. Основи електробезпеки та пожежної безпеки.

Вміти:

- визначати рівень безпеки системи „людина - життєве середовище”;

- оцінювати середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу;

- ідентифікувати небезпеку; визначати причини та можливі наслідки небезпек;

- оцінювати рівень небезпек; визначити психофізіологічні особливості людини та їх роль у забезпеченні особистої безпеки;

- надавати першу медичну допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншим потерпілим; визначати вимоги законодавчих актів у межах особистої та колективної відповідальності.

- визначати вимоги щодо навчання працівників з урахуванням їх функціональних обов'язків.

- визначати шкідливі та небезпечні виробничі фактори на робочому місці.

- визначати вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Безпека життєдіяльності та охорона праці»

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення - безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпечної життєдіяльності як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек.

Тема 2. Небезпека. Ризик – як оцінка небезпеки.

Загальний аналіз ризику і проблем безпеки. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийняттого ризику. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.

Тема 3. Психіка людини і безпека життєдіяльності

Значення нервової системи в життєдіяльності людини. Причини які можуть бути внутрішні фактори (індивідуальні психологічні або фізіологічні властивості, порушення емоційного стану, недостатність знань і досвіду) або фактори зовнішнього середовища. Психологічні властивості людини (внутрішні фактори) які впливають на її дії, вчинки, поведінку в процесі життєдіяльності.

Значення психіки людини у забезпеченні безпеки життєдіяльності. Розвиток психіки і поведінка людини. Властивості і якості людини. Атрибути і риси людини.

Тема 4. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Сутність поняття техногенної, соціальної та природної небезпеки. Інтенсивність прояву небезпечних факторів залежно від виду середовища.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони.

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту.

Пожежі у природних екосистемах, вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки.

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Пожежі та вибухи. Фактори техногенних вибухів та пожеж, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їх пожежо-вибухо небезпекою.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Тема 6. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі

Небезпечні фактори, причини та небажані наслідки, пов'язані з урбанізацією середовища життєдіяльності людини. Поведінка людини в специфічних умовах великих населених пунктів. Характерні приклади захворюваності, травматизму та аварій у побуті.

Вимоги до технічного стану житлового фонду, інженерного обладнання, транспортних засобів, комунікацій, місць відпочинку та розваг мешканців будинку, мікрорайону, населеного пункту, мегаполісу. Особливі заходи безпеки при використанні газу, токсичних, пожежо- та вибухонебезпечних речовин, електричного устаткування, посудин, що знаходяться під тиском тощо. Загальні правила користування і поведінки в приміщеннях багатоквартирних житлових будинків та на прибудинковій території. Заходи для створення безпечних умов та сприятливого життєвого середовища з необхідною інфраструктурою соціально-побутового та культурного обслуговування населення. Вимоги щодо забезпечення санітарно-гігієнічного та епідемічного благополуччя населення. Заходи та засоби щодо попередження зсувів, пожеж та вибухів. Загальні правила

поведінки на вулицях та дорогах, використання транспортних засобів та користування ними.

Тема 7. *Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення під час АТО та у НС.*

Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні.

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах.

Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт під час Антитерористичної операції. Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивуючи, дегазуючи та дезінфікуючи розчини.

Тема 8. *Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.*

Поняття про першу долікарську допомогу, невідкладний стан, принципи надання допомоги при невідкладних станах людини, алгоритм проведення тощо. Принципи етики та моралі під час надання першої долікарської допомоги. Первинні засоби першої допомоги. Індивідуальна та колективна аптечка.

Види уражень організму: опіки, обмороження, отруєння, удушення, теплові удари, механічні ушкодження, струс мозку, утоплення, укуси комах та тварин, клінічна смерть. Кровотечі. Види, ознаки, перша допомога. Обробки ран при механічних ушкодженнях. Опіки. Види, ознаки, перша допомога. Обмороження. Види, ознаки, перша допомога. Переломи. Види, ознаки, перша допомога. Правила накладання шин при переломах. Використання підручних засобів. Правила та порядок дій при виведенні людини з непритомного стану, при наданні потерпілому штучного дихання та проведенні непрямого масажу серця.

Змістовий модуль 2. Основи охорони праці

Тема 9. *Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці.*

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Навчання з питань охорони праці. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під

час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.

Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи

Тема 10. Правові та організаційні основи охорони праці

Основні положення законів України: «Про охорону праці», Кодекс законів про працю, «Про охорону здоров'я», «Про пожежну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та інші.

Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП. Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці, використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і безпеки праці. Директиви ЄС і Конвенції МОП, впровадження їх в Україні.

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Поняття про атестацію робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів. Кольори, знаки безпеки та

сигнальна розмітка. Стимулювання охорони праці.

Тема 11. *Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».*

Умови праці. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Класифікація.

11.1. Психофізіологічні вимоги до умов праці: психологічні, фізіологічні, технічні. Система “Людина-машина”, “Людина-оператор” Ергономіка. Основи фізіології ручної, механізованої, автоматизованої, конвеєрної, розумової праці, праці з використанням засобів обчислювальної техніки та персональних ЕОМ. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини, в тому. Вплив характеру праці, санітарних особливостей виробничих процесів, обладнання, санітарних умов праці в цілому на функціонування організму та його окремих систем. Загальний підхід до оцінки умов праці та забезпечення умов праці, що відповідають нормативам. Небезпечні зони. Організація робочого місця. Принципи розташування органів управління в робочому просторі, боротьба з монотонністю. Ритм праці, фази працездатності. Колір на виробництві. Знаки безпеки.

11.2. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму. Класифікація шумів за походженням (механічні, гідро-, газо- та електродинамічні), за характером спектра та часовими характеристиками. Дія шуму на організм людини, зміни у функціонуванні окремих систем організму. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників вібрації.* Параметри вібрації: амплітуда, віброшвидкість, віброприскорення, частота. Вібрація як позитивний і негативний чинник виробничого процесу. Класифікація вібрацій за походженням, локальні вібрації робочих місць. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників опромінення.* Параметри полів випромінювань. Класифікація електричних і магнітних полів та електромагнітних випромінювань за частотним спектром, їх джерела. Вплив на людину. Гранично допустимі напруженості полів. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників освітлення.* Природне освітлення, його значення як виробничого і фізіолого-гігієнічного чинника для працюючих. Системи природного освітлення, вимоги санітарних нормативів щодо їх використання залежно від розмірів приміщень. Орієнтація робочих місць відносно світлових отворів. Експлуатація систем природного освітлення. Штучне освітлення робоче, аварійне, чергове, евакуаційне, охоронне. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників вентиляції.* Природна вентиляція. Інфільтрація та аерація, область їх застосування. Системи штучної вентиляції. Повітропроводи, повітророзподільна арматура, фільтри, вентилятори, калорифери.

11.3. Основи радіаційної безпеки, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини. *Хімічні виробничі фактори.* Дія токсичних та отруйних речовин. Класифікація речовин гостро направленої дії (Г), алергічної дії (А), фіброгенної (Ф) та канцерогенної (К). Класи небезпечності речовин залежно від гранично допустимих концентрацій. Допустимі рівні шкідливих факторів.

11.4. Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації

параметрів мікроклімату. Заходи та засоби захисту людини від дії небезпечних та шкідливих факторів.

Тема 12. *Основи електробезпеки*

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Причини летальних наслідків від дії електричного струму. Фактори, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Сила струму. Величина напруги. Опір тіла людини проходженню струму. Вид та частота струму. Тривалість та шлях протікання струму через людину. Індивідуальні особливості людини. Допустимі значення струмів і напруг. Основні причини електротравм. Особливості враження людини електричним струмом. Профілактика електротравматизму.

Класифікація виробничих приміщень за ступенем небезпеки. Система електрозахисних заходів та засобів безпечної експлуатації електроустановок: технічних засобів, електрозахисних засобів, організаційних заходів.

Тема 13. *Основи пожежної та вибухонебезпеки.*

Суть процесу горіння. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація видів горіння. Повне і неповне згорання. Горіння, вибух і детонація. Гомогенне та гетерогенне горіння. Негорючі, важкогорючі, горючі матеріали та речовини. Основні причини пожеж. Пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин. Класифікація загальних заходів пожежної профілактики. Види пожеж. Система попередження пожеж. Методи запобігання виникненню джерела підпалювання. Система пожежного захисту (локалізація, обмеження розповсюдження, ліквідація). Способи і засоби гасіння пожежі. Вогнегасні речовини. Первинні засоби гасіння пожежі. Стаціонарні засоби гасіння пожежі. Протипожежне водопостачання. Устаткування пінного, газового та порошкового пожежогасіння.

Система організаційно-технічних заходів: вивчення питань пожежної безпеки працівниками, державний нагляд, пожежна охорона, інструкції щодо безпечного використання небезпечних матеріалів і речовин. Добровільна охорона, комісії на підприємствах, в установах, організаціях. Обов'язки та відповідальність. Пожежна сигналізація. Засоби виявлення пожежі та сповіщення про пожежу. Евакуація людей. Автоматичні електричні системи пожежної сигналізації. Ручні та автоматичні сповіщувачі про пожежу.

Тема 14. *Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання.*

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Причини травматизму: організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, технічні. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. Поняття про “Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в організаціях та установах”. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних

захворювань і отруєнь на виробництві. Медичні огляди.

Тема 15. Організація охорони праці на підприємстві

Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.

Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації.

Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка. Стимулювання охорони праці.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Безпека життєдіяльності та охорона праці» 5-й семестр (залік)

Найменування тем.	Всього	Лекції.	Практ. зан.	СРС	ІРС	Літер
Змістовний модуль 1. «Безпека життєдіяльності»						
Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.	11	2	2	7		[1,3]
Небезпека. Ризик – як оцінка небезпеки.	4	2	2			[1,3]
Психіка людини і безпека життєдіяльності.	4	2	2			[5,6]
Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	6	2	2		2	[5,6]
Техногенні небезпеки та їх наслідки.	11	2	2	7		[10,12]
Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі	11	2	2	7		[10,12]

Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення під час АТО та у НС.	4	2	2			[32, 30]
Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.	4	2	2			[30, 31]
Змістовний модуль 2. «Основи охорони праці»						
Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці.	11	2	2	7		[14,18]
Правові та організаційні основи охорони праці	13	2	2	7	2	[14,18]
Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».	11	2	2	7		[20,21]
Основи електробезпеки	4	2	2			[20,21]
Основи пожежної та вибухонебезпеки.	4	2	2			[25,27]
Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання.	11	2	2	7		[25,27]
Організація охорони праці на підприємстві	11	2	2	7		[30,31]
Всього годин:	120	30	30	56	4	

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Найменування практичних занять	Кількість годин	Література
1	Методологічні основи безпеки життєдіяльності.	2	[1,3]
2	Методичні підходи до визначення ризику.	2	[1,3]
3	Розвиток психіки і поведінка людини.	2	[5,6]
4	Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.	2	[5,6]

5	Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори	2	[10,12]
6	Характерні приклади захворюваності, травматизму та аварій у побуті.	2	[10,12]
7	Попередження та реагування на НС на державному рівні.	2	[32, 36]
8	Види, ознаки, перша допомога.	2	[30, 32]
9	Основні терміни та визначення в галузі охорони праці.	2	[14,18]
10	Система державного управління охороною праці в Україні.	2	[14,18]
11	Небезпечні та шкідливі виробничі фактори.	2	[20,21]
12	Допустимі значення струмів і напруг.	2	[20,21]
13	Система пожежного захисту	2	[25,27]
14	Профілактика травматизму.	2	[25,27]
15	Громадський контроль за станом охорони праці	2	[30,31]
	Всього	30	

6. Самостійна робота

Самостійне завдання виконується у вигляді реферату обсягом до 20 сторінок. Метою виконання самостійного завдання є закріплення рівня теоретичних знань, набутих під час лекційних занять та індивідуальної роботи. Завдання вибирається студентом у відповідності з номером у списку групи. Поля : верхнє, нижнє та лівє – 20 мм, правє – 10 мм. Робота може бути рукописною або друкованою і виконується українською мовою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	7
2	Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	7
3	Заходи та засоби щодо попередження зсувів, пожеж та вибухів. 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Скласти схему «Загальні правила поведінки на вулицях та дорогах, використання транспортних засобів та користування ними»	7
4	Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття).	7

	2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Підготувати реферативну доповідь на тему «Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах».	
5	Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	7
6	Умови праці. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Підготувати реферативну доповідь на тему «Система «Людина-машина», «Людина-оператор»	7
7	Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Скласти схему «Положення про розслідування та облік нещасних випадків».	7
8	Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів. 1. Скласти тестові завдання з теми. 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Підготувати реферативну доповідь на тему «Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.»	7
Всього		56

Оцінювання успішності студента з виконання завдань індивідуальної роботи
Формування умов оцінювання успішності студента з виконання завдання індивідуальної роботи.

Оцінка «0» означає, що завдання не виконано.

Оцінка «1-59» означає, що виконано менш 30% завдань теми.

Оцінка «60-64» означає, що виконано менш 50% завдань теми.

Оцінка «65-74» означає, що студентом виконано 100% завдань теми, проте продемонстровано поверхневе ознайомлення з матеріалом теми, містить неточності, або неправильні висновки.

Оцінка «75-84» означає, що у виконаному завданні є недоліки, які не вплинули особливо на висновки та відповіді.

Оцінка «85-89» означає, що матеріал засвоєно повністю. Студент показав уміння не тільки правильно висвітлювати отримані знання, але й використовувати їх для аналізу і оцінки кількісної сторони явищ і процесів. При цьому в відповіді є незначні недоліки.

Оцінка «90-100» означає, що при виконанні завдання студент показав не тільки уміння висвітлювати отримані знання, а й продемонстрував здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на дане питання, уміння висловити свою точку зору чи аргументувати свою позицію з дискусійних питань.

7. Індивідуальна робота

Індивідуальна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем державотворення і правового регулювання.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці – частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».

2. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

3. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об'єднаних націй.

4. Всесвітня організація охорони здоров'я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці.

5. Європейський Союз. Співдружність незалежних держав.

6. Комплекс робіт на об'єкті з попередження НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків за відомими алгоритмами, технологіями з урахуванням чинних галузевих норм і правил в АПК.

7. Матеріально-технічне, медичне та інші види забезпечення при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт на ОГД в АПК

8. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, в тому числі з використанням мультимедіа проектора та інших ТЗН; індивідуальні заняття; виконання індивідуальних завдань.

9. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- директорська контрольна робота;
- оцінювання виконання індивідуального завдання;
- залік.

Підсумковий бал (за 100 - бальною шкалою) з дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

5-й семестр (Залік)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Сума
Теми 1- 3 (модульна контр. роб., поточне оцінювання, тестовий контроль)	Директорська контрольна робота Теми 1- 8	Середнє арифметичне по поточним оцінкам	
25%	50 %	25 %	100 %
Тиждень (8)	Тиждень (13)	Тиждень (15)	

Шкала оцінювання (переведення)

За шкалою коледжу	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання	FX
1 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

10. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма з дисципліни: «Безпека життєдіяльності та охорона праці»
2. Питання для підготовки до здачі заліку.
3. Питання для поточного контролю.
4. Тестові завдання.
5. Презентації.
6. Пошукові роботи студентів.
7. Завдання для проведення модульного контролю, ДКР.

11. Рекомендована література

1. Конституція України. Основний закон. К., 1996.
2. Кодекс цивільного захисту України. К., 2013.
3. Запорожець Олександр Іванович Безпека життєдіяльності.
4. Підручник для студ. вузів освітніх рівнів "неповна вища освіта" та "базова вища освіта" всіх спец. К. : Центр учбової літ. 2013.
5. Атаманчук, Петро Сергійович Безпека життєдіяльності: навч. посібник для студ. вузів. \ К. : Центр учбової літ. 2011.
6. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко. К., 2004. 328с.
7. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред.. проф. В.В. Березуцького. Х.:

Факт, 2005. 348 с.

8. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. - Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ.", 2002. 328 с.

9. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. 284 с.

10. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О.Кузнецов, В.В. Мухін, О.Ю. Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта. - К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. № 6. С. 6-17.

11. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посіб. К.: Вид-во Європ. унту, 2003. 208 с.

12. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навч.посібник. Миколаїв: НУК, 2005. - ч.1. Соціальна, техногенна і природна безпека. 136 с.

13. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. 158 с.

14. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009. 264 с.

15. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. К., 2008. 286с.

16. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тищенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Київ: Кондор, 2003. 424с.

17. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001. 348 с.

18. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. 304 с.

19. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005. 301 с.

20. Бойко М.Д. Трудове право України: навч. посіб. 3-тє вид. перероб. та доп. / М.Д. Бойко.К. Центр учбової літератури, 2014. 392 с.

21. Коновалова О.В. Охорона праці. Практикум: навч. посіб. / О.В. Коновалова. К.: Центр учбової літератури 2015. 98 с.

22. Основи охорони праці : підручник. 2-ге видання / [К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В. Зацарний та ін.] К.: Основа, 2006. 448 с.

23. Основи охорони праці. [підручник] / О.І. Запорожець, О.С. Протоєрейський, Г.М. Франчук, І. М Боровик. К.: Центр учбової літератури, 2009.

264 с.

24. Основи охорони праці /[Березуцький В.В., Бондаренко Т.С., Валенко Г.Г. та ін.] ; за ред. проф. В.В. Березуцького. Х.:Факт, 2005. 480 с.

25. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці : навч. посіб. 4-те вид., допов. і перероб. К.: Університет «Україна», 2009. 295 с.

26. Охорона праці [навч. посіб.] / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун ; за ред. проф. З.М. Яремка. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 374 с.

27. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум : навч. посіб. / Л.А. Катренко, Ю.В. Кіт, І.П. Пістун. Суми : Університетська книга, 2009. 540 с.

28. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці : підручник. Львів: УАД, 2006. 336 с.

29. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 120 с. ISBN 978-911-010002-1

30. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. Київ: "Саміт-книга", 2005. 148 с.

31. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. 189 с.